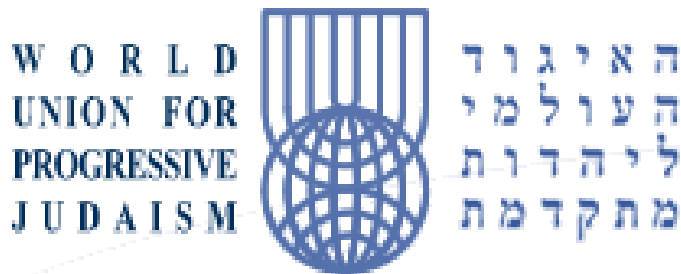

5774

Torah from Around the World

אם אין קמה אין תורה ואם אין תורה אין קמה

Alles is voorzien, en vrijheid is gegeven. De wereld wordt geoordeeld met goedheid. En alles naar de meerderheid van goede daden. En sommigen zeggen: We weten niet hoe de daden worden geteld.

(Spreuken over de Fundamenten [Pirké Avot] 3:15, uitgave Amphora Books)

Sjabbat 19 oktober 2013 / 15 chesjwan 5774: Wajera, Beresjiet [Genesis] 17:28-22:24

Tanach blz. 30-41

Haftara: 2 Melachiem [Koningen] 4:1-37

Tanach: blz. 740-743

Commentaar: Rabbijn Tirzaha Ben-David, Shir Hatzafon Progressive Congregation, Kopenhagen, Denemarken

Vertaler: Frits Pront

[Het Engelse origineel](#)

De grens van het bevattingsvermogen

Of we nu Liberaal of Orthodox zijn, of iets daartussen, de Tanach [Bijbel] is het ruwe materiaal van onze religieuze verbeelding. Speciaal Beresjiet [Genesis] is ons beroemde verhalenboek. De sidra van deze week, Wajera, vertelt het belangrijke verhaal van de strijd en de bijkans tragedie van Awrahams gezin met betrekking tot de conceptie, geboorte en voorbestemming van Jitschak (en de mogelijke concurrerende claim van Jisjmaeel). Wat er op het spel staat is de Belofte die God aan Awraham deed en wie het legitieme recht heeft om deze Belofte aan de volgende generatie door te geven. We weten allemaal dat dit Jitschak is; God is daar duidelijk over en wij allen slaken een zucht van verlichting als hij tenslotte wordt geboren. Maar de sidra bereikt zijn hoogtepunt als het meest verpletterende en uitdagende verhaal in onze gehele literatuur zich ontrolt en waarin de hele onderneming bijna op het spel wordt gezet.

De *Akedat Jitschak*, het Vastbinden van Jitschak, is een buitengewoon relaas dat raakt aan de grens van ons bevattingsvermogen. En vanaf die grens moeten wij maar zien hoe wij onze

weg terugvinden. Wij vergezellen deze vader en zijn zoon. Wij ervaren hun eenzaamheid, hun onderdrukte ontzetting. Geen enkele emotie wordt beschreven, maar wij voelen die allemaal en wij hebben natuurlijk daarenboven ook nog onze eigen emoties, zoals verbijstering en boosheid en misschien zelfs schaamte dat *onze* God een dergelijk spel met iemand zou spelen.

Westerse kinderen en in het bijzonder Joodse kinderen na de Sjoa, hebben een bijna heilige status: overtredingen tegen hen worden streng bestraft; er bestaan talloze instellingen om hen te beschermen. Wij kunnen ons niet indenken dat wij hetzelfde als Awraham zouden doen – of daartoe bereid zouden zijn. We moeten eraan worden herinnerd dat het God is die de beproeving een halt toeroept, niet Awraham.

Jitschak is uiteraard het grootste raadsel van alles: Awraham weet wat hem te doen staat, maar Jitschak moet daar naar raden, hij moet tussen de regels door lezen, net als wij. Wij *denken* dat hij weet wie het offer zal zijn, maar zeker weten doen wij het niet. Op het laatste moment blijft er vanzelfsprekend niets meer over om zichzelf voor de gek te houden: hij wordt als een kip opgebonden op een stapel brandhout. Hoe kan je daarna leven met een vader die bereid was om je de keel door te snijden?

Ons onbehaaglijke gevoel is niet nieuw: rabbijnen en bijbelverklaarders hebben het hiermee door de eeuwen heen moeilijk gehad. Sara's dood, waarmee de volgende sidra begint, werd door hen toegeschreven aan het trauma dat zij opliep toen zij ontdekte wat er was gebeurd; en Jitschaks vreemd genoeg kleurloze, passieve karakter werd ook uitgelegd als het blijvende gevolg van zijn beproeving. Zij erkennen dat hij, op een of andere wijze, voor altijd was beschadigd.

Dus, moeten wij Awrahams stoïcijnse gehoorzaamheid bewonderen of verafschuwen? Is het een voorbeeld van vroomheid of een afschrikwekkende waarschuwing? Hij *weet* niet hoe het zal aflopen, zomin als wij dat zouden weten als we het verhaal voor de eerste keer zouden lezen. Wij kunnen niet anders dan hem en zijn zoon volgen als zij de berg Moria opgaan, stap voor stap: het is een zaak van vertrouwen voor ons allemaal. Als wij zelf het verhaal zouden schrijven, zouden wij dan zulke stalen zenuwen hebben gehad, zo'n zelfcontrole? Of zouden wij Awraham laten argumenteren met God, zoals hij dat ook deed toen Sedom en Amora verwoest moesten worden? Zouden wij Jitschak een heroïsche toespraak laten houden over zijn bereidheid om te sterven 'als dat was wat God wilde'? Alles is beter dan deze verschrikkelijke zwijgzaamheid. Alleen als wij ons andere mogelijk versies van dit verhaal kunnen voorstellen, zijn wij in staat ons te richten op wat er feitelijk wordt verteld en wat er niet wordt verteld.

Mensen die geloven dat elk woord in Beresjiet een goddelijke openbaring is, vinden misschien dat het niet aan hun is andere interpretaties te overwegen, omdat de lezing in Beresjiet degene is die door God is opgeschreven. Dit is niet een standpunt dat ik persoonlijk deel, maar uiteindelijk doet dat er ook niet veel toe; we zitten allemaal in hetzelfde schuitje.

We kunnen het verhaal niet naar onze hand zetten – zomin als wij het leven kunnen hebben dat we ons wensen, – wij moeten het doen met het verhaal dat voor ons ligt en blijven nadenken over de vele mogelijke betekenissen ervan. Tanach is een werk-in-uitvoering en dat geldt ook voor ons als lezers. Het is een zaak van geven en nemen: elke keer wanneer Tanach wordt gelezen, wordt zij rijker en complexer – zij dijt uit binnen steeds weer een ander menselijk bewustzijn. Steeds als wij Tanach lezen, wordt onze geest meer verrijkt en complexer – en ontplooit zij zich door de oneindige speelruimte die de tekst ons biedt. En ergens in die mysterieuze uitwisseling is God.